

Μακεδονικά

Τόμ. 12 (1972)

Αφιερύεται εις την μνήμην Γεωργίου Θεμελή, Χαραλάμπους Λέκα

John Vasdravellis, Piracy on the Macedonian coast during the rule of the Turks

Ελευθερία Ι. Νικολαΐδου

doi: [10.12681/makedonika.1029](https://doi.org/10.12681/makedonika.1029)

Copyright © 2015, Ελευθερία Ι. Νικολαΐδου

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Νικολαΐδου Ε. Ι. (1972). John Vasdravellis, Piracy on the Macedonian coast during the rule of the Turks. *Μακεδονικά*, 12, 531–532. <https://doi.org/10.12681/makedonika.1029>

John Vasdravellis, Piracy on the Macedonian coast during the rule of the Turks, Θεσσαλονίκη 1970. Έκδοση Έταιρείας Μακεδονικών Σπουδών, Μακεδονική Βιβλιοθήκη, άρ. 30, Θεσσαλονίκη 1970, 8ον, σελ. 53, εικόνες 3.

Η μελέτη αυτή του κ. I. K. Βασδραβέλλη, μεταφρασμένη τώρα στα άγγλικά από τον καθηγητή T. F. Carney του University College of Rhodesia and Nyasaland, έχει πρωτοδημοσιευθή στον 5ο τόμο των «Μακεδονικών» το 1963, όπως αναφέρει και στον πρόλογό του ο συγγραφέας. Χωρίζεται σε επτά ενότητες και κλείνει μ' ένα συμπλήρωμα, στο οποίο περιλαμβάνονται πληροφορίες για το θέμα, οι όποιες επισημάνθηκαν μετά την ολοκλήρωση της μελέτης.

Η πρώτη ενότητα, που έχει θέση πρόλογου, αναφέρεται στις προθέσεις του συγγραφέα και στις πηγές στις όποιες κυρίως στηρίχτηκε. Στην δεύτερη ενότητα παρατίθενται οι πληροφορίες που υπάρχουν για τις πειρατικές επιδρομές στα παράλια της Μακεδονίας από την εποχή της κατακτήσεως της Βαλκανικής από τους Τούρκους ως το πρώτο τέταρτο του ΙΕΤ' αιώνα, επιδρομές που κατά κύριο λόγο ενήργησαν οι Βενετοί πλοίαρχοι, είτε ως έντολοδοχοί των θελήσεων της Γαληνοτάτης Δημοκρατίας, είτε ως μέτοχοι στην έκστρατεία των Σταυροφόρων, καθώς και Κορσικανοί, Ίπότες της Ρόδου και ναύαρχοι Τούρκοι, κατόπιν έντολης του σουλτάνου οι τελευταίοι.

Στην συνέχεια (γ' ενότητα) έρευνάται η χρονική περίοδος από τις άρχές του ΙΕΤ' αιώνα ως τα μέσα του Η'. Κατά το διάστημα αυτό σημειώνεται συρροή πειρατικών επιδρομών πλοίων κάθε εθνικότητας, που κάτω από το πρόσχημα της άμυνας ή της έπιθέσεως λεηλατούσαν τις άκτες και τα νησιά της Μακεδονίας, εξανδραπόδιζαν τους κατοίκους και κατέστρεφαν τους οικισμούς. Ο συγγραφέας αναφέρει επιδρομές πειρατών Βενετών, Φλωρεντινών, του Πάπα, Ίσπανών, Γάλλων, Άλβανών του Δουλιτσίνου, Τούρκων, Άλγερινών και άγνωστων, έπισημαίνει δε δύο περιπτώσεις, που έχουν ιδιαίτερη σημασία για τους κατοπινούς ναυτικούς άγώνες των Έλλήνων κατά των Τούρκων. Η πρώτη έχει σχέση με την ύπηρεσία Έλλήνων από την Μάνη, το Τσιρίγο (Κύθηρα) και τα νησιά του Αιγαίου και του Ίονίου ως πληρωμάτων στα πειρατικά των Εύρωπαίων και η δεύτερη με την εμφάνιση, το 1740, και την δράση του πρώτου Έλληνα κουρσάρου από την Ζάκυνθο.

Η περίοδος που εξετάζεται κατόπιν (δ' ενότητα) καλύπτει το διάστημα από το 1755-1774 (Συνθήκη του Κιουτσούκ Καϊναρτζή) και έχει ιδιαίτερη σημασία για την νεοελληνική ιστορία, γιατί τώρα κάνουν την εμφάνισή τους Έλληνες κουρσάροι, με δικά τους πειρατικά και σε συνεργασία, έπίσημη ή άνεπίσημη με τους Άγγλους κατά κύριο λόγο και με τους Ρώσους κατόπιν. Τις προϋποθέσεις για την όργάνωση και δράση της ελληνικής πειρατείας τις δημιούργησαν, κατά τον συγγραφέα, οι πόλεμοι Άγγλιας, Γαλλίας και Ρωσίας-Τουρκίας, τα αίτια δε έχουν άφεταιρία τα δεινά που ύφιστατο ο Έλληνισμός από την τουρκική κατάκτηση. Ο συγγραφέας παραθέτει πολλές περιπτώσεις πειρατικής δράσεως Έλλήνων στον παραλιακό χώρο της Μακεδονίας, κυρίως Κρητικών, Ύδραίων, Σπετσιωτών και Ψαριανών, καθώς και Μακεδόνων πειρατών.

Έντονη πειρατική δράση από Έλληνες πειρατές κατά των Τούρκων σημειώνεται κατά την προεπαναστατική περίοδο, όπως έκτιθεται στην έμπκτη ενότητα. Τα πλοία που ύποχρεώθηκαν να δώσουν οι Τούρκοι στις χριστιανικές εθνότητες με την συνθήκη του 1774, δημιούργησαν ευνοϊκότερες προϋποθέσεις για την άνηση του ελληνικού έμπορικού ναυτικού, που εξοπλισμένο τώρα με πυροβόλα όπλα άσκει και έπικερδη πειρατεία. Τα άσθητά μέτρα που έλαβε ο σουλτάνος εναντίον των πειρατών δεν έμπόδισαν τους τελευταίους, ύστερα από μία κάμψη της δραστηριότητάς τους, να συνεχίσουν τις επιδρομές τους στα Μακεδονικά παράλια με την βοήθεια των Ρώσων ή των Άγγλων, ανάλογα με την περίπτωση.

Στην έκτη ενότητα αναπτύσσεται η δράση μερικῶν Μακεδόνων καὶ Θεσσαλῶν πειρατῶν κατὰ τὴν διάρκεια τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 καὶ μετὰ τὴν καταστολὴ τῆς στῆν Μακεδονία καὶ στὴν συνέχεια ἡ ληστρική μορφή ποῦ πῆρε ἡ πειρατεία, μετὰ τὴν ἴδρυση τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, σὲ βάρος καὶ τῶν ἑλληνικῶν πληθυσμῶν, πράγμα ποῦ ὑποχρέωσε τὴν Ἑλληνική Κυβέρνηση νὰ λάβη μέτρα ἐναντίον τῆς σὲ συνεργασία μάλιστα μετὰ τὴν Τουρκία, καὶ νὰ τὴν ἐξουδετερώσει (ἐπιχειρήσεις ναυάρχου Μισοῦλη, Μπούφη καὶ Κριεζῆ, Κανάρη). Τὰ τελευταῖα κρούσματα πειρατείας στὴν Μακεδονία ἀναφέρονται στὸ 1854 κατὰ τὴν γνωστὴ ἐπανάσταση τῆς Χαλκιδικῆς Χερσονήσου.

Στὴν τελευταία ἐνότητα ὁ συγγραφέας συνοψίζει τὰ συμπεράσματα τῆς μελέτης του ποῦ ἀναφέρονται σὲ 4 κυρίως σημεία: 1) Στὸ εἶδος τῆς πειρατείας κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνες τῆς Τουρκοκρατίας ποῦ ἀσκεῖται ἀπὸ στόλους Δυτικῶν Κρατῶν καὶ κυρίως τῆς Βενετίας κι ἔχει τὴν μικτὴ μορφή στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ καθαρῆς πειρατείας. 2) Στὴν ἐμφάνιση, ἄσκηση καὶ δραστηριότητα τῶν Ἑλλήνων πειρατῶν ποῦ δρούσαν εἴτε ἀνεξάρτητα, εἴτε ὡς πληρώματα ξένων πειρατικῶν πλοίων. 3) Στὴν ἀνυπαρξία Μακεδόνων ποῦ νὰ ἀσκοῦν συστηματικὰ τὴν πειρατεία καὶ γενικὰ στὴν ἔλλειψη ἐνδιαφερόντος τῶν γιὰ τὸ ἐμπόριο, τὶς θαλάσσιες μεταφορὲς καὶ γενικὰ τὸ ναυτικό. 4) Στὰ μέτρα ποῦ ἔλαβε ἡ Ἑλληνική Κυβέρνηση ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 γιὰ τὴν καταστολὴ τῆς ἐστρατείας ὡς τὴν ἐξάλειψή της.

Ὁ κ. Ι. Βασδραβέλλης ἀξιοποίησε κατὰ τὸν καλύτερο τρόπο τὰ «Ἱστορικά Ἀρχεῖα τῆς Μακεδονίας», ποῦ ὁ ἴδιος ἔχει δημοσιεύσει, τὰ σχετικὰ ἐγγραφα ἀπὸ τὰ Βενετικὰ Ἀρχεῖα ποῦ ἔφερε σὲ φῶς ὁ γνωστός ἱστοριοδίφης Κ. Δ. Μέρτζιος, καθὼς καὶ τὰ στοιχεῖα ποῦ ἀντλήσε ἀπὸ τὴν ἀναφερόμενη βιβλιογραφία. Τὸ περιεχόμενο τῆς μελέτης καλύπτει τὶς προθέσεις του, ποῦ ἀποβλέπουν στὴν ἐξερεύνηση τοῦ ἱστορικοῦ χώρου τῆς Μακεδονίας ἀπὸ κάθε πλευρά. Τὸ ἐνδιαφέρον, ἐξ ἄλλου, τῆς μελέτης του πιστοποιεῖται καὶ ἀπὸ τὴν ἀνάγκη ποῦ αἰσθάνθηκαν ξένοι ἐπιστήμονες γιὰ τὴν μετάφρασή της, ὅπως αὐτὴ τοῦ κ. Carney, ποῦ θὰ χρησιμοποιοθῆ γιὰ τὴν μελέτῃ τῆς νεοελληνικῆς ἱστορίας ἀπὸ τοὺς φοιτητὲς του.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Ι. ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

Ἐπιστολὸν Μ. Τζαφεροπούλου, Οἱ Καρατσαῖοι - Α' Ὁ Γέρο-Καρατάσος. Ἐκδοσὴ τῆς Νομαρχίας Ἡμαθίας, Βέροια 1971, σελ. 196, εἰκόνες 12, χάρτες 3.

Στὸ βιβλίον τοῦ κ. Τζαφεροπούλου, ποῦ ἀποτελεῖ τὸ πρῶτον μέρος μιᾶς γενικότερης μελέτης γύρω ἀπὸ τὴν προσφορά στὴν ἐθνεγεσία τῆς οἰκογένειας τῶν Καρατσαῖων, περιγράφεται ἡ ζωὴ καὶ ἡ δράση τοῦ γενάρχου Γέρο-Καρατάσου τόσο κατὰ τὴν προεπαναστατικὴ (1764-1822) ὅσο καὶ κατὰ τὴν περίοδον τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 στὴν Μακεδονία καὶ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα. Στὴν ἴδια μελέτῃ περιλαμβάνονται καὶ πολλὰ στοιχεῖα γιὰ τὴν δράση τοῦ γιου τοῦ Καρατάσου Τσάμη ὡς τὸ 1830. Τὸ ἔργον — σύμφωνα μετὰ τὴν δὴλωση τοῦ συγγραφέα — θὰ ὀλοκληρωθῆ μετὰ τὴν ἐκδοσὴν τοῦ Β' τόμου.

Στὴν μελέτῃ προτάσσεται: πρόλογος τοῦ Νομάρχου Ἡμαθίας, ποῦ ἐξηγεῖ τοὺς λόγους τῆς ἀναλήψεως πρωτοβουλίας γιὰ τὴν ἐκδοσὴν τοῦ ἔργου, πρόλογος τοῦ συγγραφέα, στὸν ὁποῖον ὑπογραμμίζεται ἡ ἀνάγκη τῆς προβολῆς τῆς ἀγωνιστικῆς μορφῆς τοῦ Γέρο-Καρατάσου — μιὰ ποῦ σ' αὐτὴ, κατὰ κύριον λόγον, συναίρειται ἡ ἀγωνιστικὴ ἐκφραση τῆς κεντρικῆς Μακεδονίας — μορφῆς ποῦ ἔμεινε ξεχασμένη, παραγκωνισμένη κι ἀδικημένη ἀκόμα ἀπὸ πολλοὺς ἱστορικοὺς, καὶ τέλος εἰσαγωγή τοῦ συγγραφέα, ποῦ ἀναφέρεται στὶς δυσκολίας ποῦ ἀντιμέτωπος ἐκατὰ τὴν συγγραφήν τῆς μελέτης του, στὸν τρόπο διατάξεως τῆς ὕλης καὶ στὶς προθέσεις του.